

ULB Halle

3/1

001 890 999

پیکانک دۇپىشى

تۈركمەنىستان دەۋلەت نەشرىياتى
اشغابات 1927 نىجى بىل

يازان: مامين - سېپير ياق

تورکمه نلەش دېرەن: پ. قارا بەگ

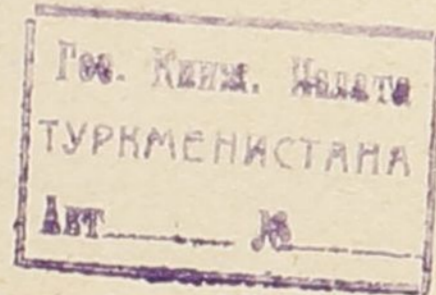
1731/433

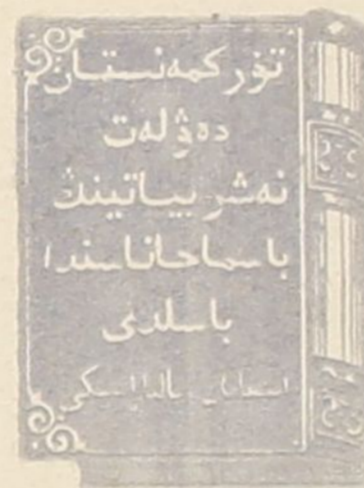
بيکانک ارتە کپلەرى

بيکانک دۇرۇشى

تورکمه نستان دەۋلەت نەشرىياتى

اشقان 1927 يىل

Туркменлит № 54
Тираж 5000 экз.

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft

D: Jan 10 95

ماقسات:

اوغلانلار ادەبىياتىنى ھەنيز مەكتەبە باشلامادىق اوغلانچىقلاردان باشلاپ، اپكىنچى دەرىجەلى مەكتەپلەرە بارغانچە بۇنىن ياشلار ئۈچۈن بىر ادەبىيات يېغىندىسى ھازىرلەمەلى-در.

چىقارلچاق كىتاپلارنىڭ بىر نەچچەسى باشقا دىللەردەن گەچەرلدى. «بىكەننىڭ دۇيىشى» دە شولارنىڭ بىرى-در.

مۇنداق ماقسات: اوغلانلارنى قىسمان، ئادانمان، گۈيەندىرپ، اوقىماغا اۋرنىشىرمەك، شونى ابلەرى سىورمەك-در.

مۇنىڭ ئۈچۈن باشاردىغىمىزچا پەيدالىى ھېكايەلەرى سەچپ، ھەم-دە اوغلانلارنى ئوز تەۋەرىكلەرى بىلە تانىش اتماگە دېرىشدىق. مەسەلەم: تەبىئات، ھەيۋانلار، قۇشلار، بالقار، ھاۋالار، گۈللەر، سۇلار دوغرىسىندا يازىلان كىتاپلارنى ھەم پەنلەرنىڭ ابلەرى گەيدىشلەرى ۋە تاپىلىشلارنىنى اورەدىان ادبان كىتاپلارنى سايلاپ ائىدى.

مەكتەبىلەرە

«بىكە» آقلى بېر قىزدى. ارتەكىنى ياغشى گورىباردى. ھەر گىجە يانندا ارتەكى آيدىلماق گۈنى ۇقلاپ بېلمەياردى. آنا، انەسى اونى كوپ سويد كلەرنەن تازىنى چەكىالەردى. اوگا كوپ گوزەل ارتەكىلەر آيدىپ بەرىبار دېلەر.

«بىكە» اشيدەن ارتەكىلەر بىندەن كوپ ياغشى زاتلار اۋرەنپدى. مەسەلەم: تاۋشانلار كى بۇ، ەكلېلېگېنى موجه كلەرك ساپلېغېنى، چېبىنلار ك نامسز لېغېنى، پېشك، سەرچەلەر ك اوغرىلېغېنى، قارغالار ك ساپرسز لېغېنى، بالقار ك، سىگەك گۈللەر ك ياشاپېشېنى ياغشىجا اۋرەنپدى.

دوغرىسى، بىكانك ارتەكىلەرى كوپ دانلى، كوپ قېزىلى-در. كۈنە ارتەكىلەر يالى جنلار بەرىلەر دوغرىسىندا دل-در. بىكانك اون حكايەسىنى اوقىپ قۇتارسا كېز بۇ سوز ك دوغرىلېغېنى سېز-دە گورەر ۋە اكلارسېكز.

بيكانڭ دۇيىشى

بيكانڭ گوزلەرى يۇمىلىپ، قۇلاقلارىدا قاپلىماغا باشلايدى.

– قاقا، سەن، بۇ يەردە – مېسىپىڭ؟

– مەن بۇ يەردە دېرىن قىزم!

قاقا، بېلىيارسىپىڭ – مې، مەن نامە بولجاق بولىيەن؟

«سولتان بېكە» (پادىشا آيالى) بولجاق بولىيەن! بېكە بۇ سوزلەرى سوزلاپ اۇقلايدى
مەم دۇيىشىدە گۈلەگە باشلايدى. با، نە كۆپ گۈل، بېكا ياتان كەرەبادىنىڭ دورت تاراپىنى گۈللەر

قاپلاپ، قاپلان گۈللەر، چېغشىلداپ، ياقمىلى، نازك سەسلەر بېلەن گۈلشيارلەر.

ال، قارامتىل (لاجېھۇرت) سارى، ماۋى، اق، قېزىل، سارغىلت رەشكىلى گۈللەر – يەردە ادل

الەم-قوشا يالى سەرىلپ، يا-دا ھەر تۇيس اوت يالقملارى يالى بولپ، سەچپلپ ياتير. كابىر
اوغلانلار "اۋچن، بۇلار گور-باق، نەنە كسى قېزقلى-درا

(جاڭ گۈلى) دىلەن "بېر گۈل، اينچگە، ياشل بالداچېغى اۋستندە دۇرپ:- بىكە "سولتان
بىكە، بولجاق بوليار، دىپ، چېگر دايار.

"مەنى يادگدان چىقارما" دېيەن "بېر گۈل - بۇ نەگەڭ زات؟... دىپ، "سوزە قارشىدى
(ارسلان آغىزى) دېيەن "بېر گۈل:

- يولداشلارا! بۇ ايشە ياغشى باقايلىڭ، مەن مۇنى ھىچ بويلا-در، اوى اتمە بار-دم، دىپ،
قاھار بېلەن قىغردى.

- "سولتان بىكە" بولماق نامە دىدېڭى؟ مەن اكن اكنچىلىكدە يەتشم. سېزڭ شات
ياشايشىڭىزى ھەم اتلارېڭىزى بېلمە يارن، دىپ، اورتا گىردى. (قارانفل) دېيەن "بېر گۈل:

- "اوران آڭسات... شونچا آڭسات، ھىچ "بېر حىل دۇشندىرچەڭ بولمالى "دال. س-ولتان
بىكە،... بۇ... بۇ... ھەر زات دىسەم-دە دۇشنىمەرسڭ، جانم، سز، نە بويلا گەڭ رات اكنىڭىز!

ساڭا دۇشپنەر يالى ادب ايتسام، بىكە (قارانفل) بولجاق بوليار. ها، ايندى دۇشەن-در اوى اديارن،
ديپ، قايتارغى بەردى.

شەممەسى شانلانپ، گۈلشەپلەر، بۇ ايش اوزلەر بىنە كەمچىلك بولدېغىندان، يەكە باغ گۈللەرى
گەپلەمە ياردەپلەر. بۇتەين گۈللەرك پادىشاسى يالگۈز گوزەل، نازك، ياغشى ايسلى باغ گۈللەرى
بولدېغىنى كەم بېلمە يار-دى. اما قارنفل، دەرە كىز يەرە پاتېشالق ساتجاق بوليار-دى. هېچ
بولماندا بر آراجق مەگزەيان يەرى بولسا-دى! بۇ حاقىزلىغا چىداپ بلمەدى، يۇزى جۇم
قېزل بولپ، قاھارلانپ:

- يوق باغشلاڭ، بىكە گۈل، بولجاق بوليار.

بۇتەين ادام تارايندان سويادېگى لۇچن، پاتېشالق يەكە گۈلك حاقى-در (ارسلان افىزى)
دېيەن بېر گۈل:

- اينە مۇڭا دېيىلجەك سوز يوق، بۇ ايشدە مەنى هېچ حاساپ اتمە يارسېڭز، ديپ، كو كرەدى.

جاڭ گۈلى :

- دوغانم، مۇندا قاھارلار يالى نامە بار - دېپ، اونى كوشتماگە باشلادى:
- ياغشى دال! بۇ يامان ھاسىبەتدەن گەچ! يىكانك "جاڭ گۈلى" بولجاق بوليانىنى
بېليارسك، شويلە بولسا-دا، سەس-اۋىنېمېزى چىقا انېمز يوق.

II

گۈللەر اوران كوپ-دېلەر ھەم بېر بېرلەرى بېلەن تاسىن قاۋغۇلار اديار-دېلەر. موگە،
بەنەفشە، اونوتما مەنى، جاڭ گۈلى، مېنە پاپاتىە (گول اتلارى-در) يالى، اكن بەرى گۈللەرى
اۋتانجاك وە پەس گوگىللى-دى. لېموناقلاردا ود باقچالاردا بەتېشەن باغ، گۈللەر، زامباقلار،
لەيلاقلار، نەرگەسلەر، گىچە ايسلەر (بولاردا گۈل اتلارى) بولسا اۋلۇمىسى ھەم توى دونلارن
گەيەن باى اوغللارى يالى، بولپ گورنىار-دېلەر.

بىكە، بۇ سويگېلى باقچا گۈللەرىنى ھاس ياغشى گوربار-دى بۇ حىل دەستەلەتب، كاتەدە
باشبنا تاج گەيەن يالى بولپ گورنىان گۈللەر، اوران اۋازان-دېلەر.
(مىنكەشە) دېيەن گۈل بىكە بېزى سوييەر-دېپ، اور-اوزېنە سوزلەنيار-دى.

سەبەبى، ياز-باھار گۈنى بېزىڭ بىلەن بوليار، باھار باشىدا دۇنيانى جەننەت يالى اديان-دە
بېزدېرس، دېيار-دى.

بېز ھەم شويلەدېرس، دېپ، (موكە) گۈلى-دە سوزلەنماگە باشلادى:
- اچىق ھاۋا بولماق يەردە اوسپ يەتېشىپ بېلمەسەك، بېزىڭ نامە ايېمېز بار؟- دېپ،
ياغشى ايسلى سۇنېۋل بېلە (چەكەم) دېيەن گۈل-دە زەپرەنماگە باشلادى.
باقچا گۈللەرى:

- بېز بۇ يەردە مېھمان-دېرس، يۇۋرىدېمىز بۇ يەردەن اوران اۇزاق، اوندا مېچ قېش
بولمايار، ھاۋا ھەمىشە ايسسى بوليار. اھ، نەنەڭ ادپ اوز ۋەتەنېمىزە يەتەر كاك! نا چىل ادپ،
بۇ دەمر قازق تايلارىنىڭ ساۋغىندان قۇتھلار قاق! - دېيار-دېلەر.
اكن گۈللەرى:

- بېزىڭ اولكامېز گورنىكلى، اوران اۋادان-در. كا ۋاغتلاىر اراسەرە ساۋقلار-دا بوليار.
امما اول ساۋقلار، بېزىڭ دۇشمانلارېمىز بولان مور-موچە كاھرى، قورچقلارى، سېگەكلەرى

«اولدىريارلەر، ساۋقلار بولماسا، ئېپزىڭ ھالېمىز، اوران قېيىن بولاردى.»

- مەن ھەم ساۋبى ھاللامايارن - دېپ، باغ گۈلى، ابكى تايبى بارشدرچاق بولدى (آراليار) دېيەن گۈل بېلەن (قاباليار) دېيەن گۈللەر دە. بۇ پېكېرە قوشلىدېلار. بىر آز سوڭگرا، (اق نەرگەس) گۈلى:

- يۈربىڭ يولداشلار، ئېيىڭىز، اوز اولسكاڭھىزڭ حال-ياغدايى دوغرىسىندا سوزلاڭ، بۇ، ايش اوران قېزىقلى-در... بىكە دە بۇ سوزى دېڭلار، ھەم اوران سويە - ديدى. بارېسى دا مۇنى ماقول گوردېلەر.

(باغ گۈللەرى)، اغزلارېنى سوچارېپ، (شىراز) دېيە بېر يەركڭ اۋادان باغ - باقچالارېنى، (سۇنبللەر)، مېسپېرڭ سەھرالارېنى، (آراليار)، آمريقانى ياتلايار-دېلار. «دورت تەۋەرە كدەن اوسب يەنەشەن گۈللەرڭ ھەر بېرى بۇ يەرە يىغناپ، اوز اولسكەلەرئ دوغرىسىندا بېر انتەجك زاتلار اشكلاقتېلار، بۇلارڭ كوپېسى گۈن شوھلەسى كان بوليان ھەم ھېچ بېر قېشى بولمايان «گۈن اورتا» تايلارندان گەلېدى.

بۇلار ارزىنى دىشلاپ: - آھا او يەرلەر نە گوزەل يەرلەر-دې! تۇ كەنمەز يازلارى، اۇلى
اغاچلارى، بىچەمە اۋادان قۇشلارى، گۈلمەرە مەگزەيان كەبەلە كلەرى بار-دې!
بىز - دەمەر قازق تايىندا يونە بر اوتە گچى-دېرس، بۇ تاي بېزىڭ اۋچن اوران ساۋق -
دېپ، پېسرداشيار-دېلار.

يەرلى اكن گۈللەرىنىڭ اولارا رەھىمى گەلىار-دې. دوغرىبدان دا دەمەر قازق يەللەرى اوسپ،
ساۋق ياغىنلار ياغپ، دوگدېرىجى قارلار ياغماغا باشلاندا، اوران قېيىن بولىار-دې. يازىڭ آقچا،
توزغالى قارلارى تىزراڭ ارار ديسەك-دە، شۇندى ھەم ياتىر.

بۇ چېكايەلەرى دېڭلاپ اوتىران مېنە: - سز، كاپېر زانلاردا بزدەن - يونە كەى اكن
گۈللەرىندەن گوزەلسېڭز ھەم بېزىڭ سويگېلى مېھمانلار بىمىز سېڭز، مۇشكا بزدە قايىل، امما سېزىڭ
اۋلى بېر كەملىگېڭز بار، اول-دا بولسا يە كە باى اداملار اۋچن اوسپ، ياشايارسېڭز. امما
بزدەن بولسا ھەر كىم پەيدالانىار، بىز اوران كوپ ياغشىلقلار ادبارس مەسەلەم مەنى ھەر
بېر اوبا اوغلانىڭ نىدە گورپ بېلەرسېڭز. بۇتىن پۇقارا اوغلانلارنى شاتلاندىرىارن بېزى

الماق اۈچن بول گەرەك دال-در، يەرە اگېلب الك بېلەن قوپارساڭ، بەس-در؛ يەر ھاللامان
دورمارس، بۇغداي، ارپا، سۇلى اكنچىلكلەرنىدە دە اوسيان-دېرس.

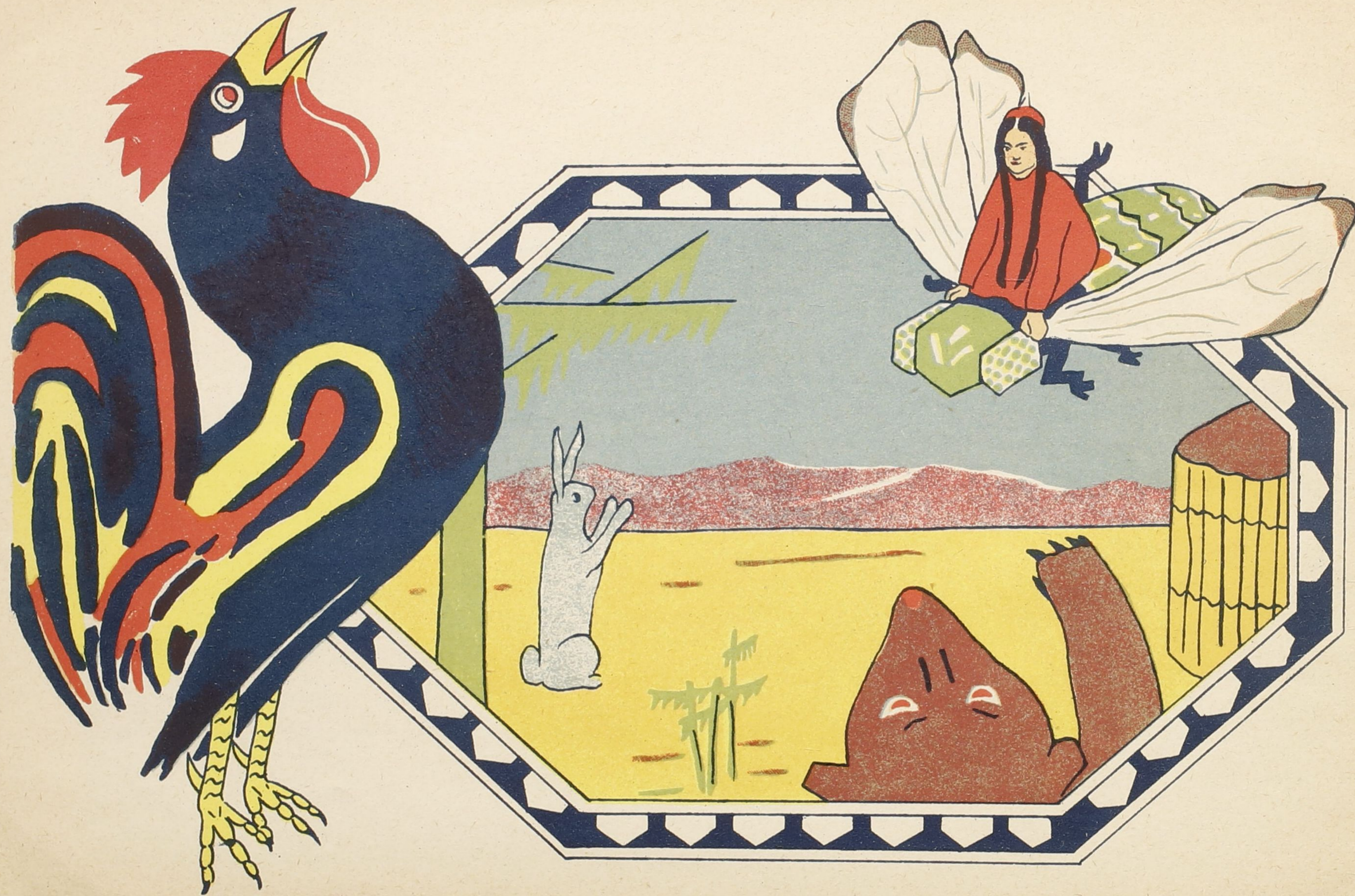
III

يونە كەيجە «مىنە» گۈلىنىڭ، سۆزلەرنى بىكە اشېپ بۇتىنلەيى ھايىران قالپ-ى. شونىڭ
اۈچن بۇ اۋادان يەرلەرى گېپ، ادل اوز گوزى بېلە گورمەك ھوۋەسىنە دە دۇشدى. اوز-
اوزىنە، رنېنى دېشلاپ:

- ۋاح ارمان، مەن بېر قارلاۋاچ بولسام-دم! دەررەۋ، اېنە اۈچپ، اول يەرلەرە گېدەر-دم!
نەمە دېپ مەنڭ قاناتلارم بولمان اكەن، آھ، قۇش بولماق نەنەڭ ياغشى بېر زات اكەن! دېدى.
- موندان ارتق سوزلاپ بېلمان، سوزېنى قۇتاردى. سەبەبى بىر موجهك مۇنڭ ي-انېنا
اۈچپ، گەلدى. قرا-جا مەڭلى، اېنچگە بېللىجە شاحلى، قازا اياقلى، اۋادانجا بېر موجهك
شاخلارېنى قىلداپ:

- بىكە، يورى اۈچالى- دېدى.

- اۇچار يالى مەنڭ قاناتلارم بارمى، نامە؟

- اۋستېنە مېن!

- سەنڭ شۇنچا كېچىك گەۋراڭ اۋستېنە مەن، نەنەڭ ادى مېنەرن؟

- قاراپ دۇر، انتەك، اېنە گورەرسىڭ.

بېكە اۋڭا سەر ادى، بارھا ھايران قالياردى. موجهڭ اۋستكى قاناتلارېنى اچپ - ياپپ
اېكى اسسە اۋلالدى. سو كرا ئۇشۇشۇڭ تورى يالى، اشاقى اېنچىگەجك قاناتلارېنى اچپ ھاس
اۋالتماغا باشلادى. شول بارشېنا موجهك، بېكانڭ گوزى او كندە شۇنچا اۋلالدى، بېكە
اونڭ اۋستېنە مېنىپ، ار كنجە اوتىر يالى بولدى. ھەم مېنىپ اوتردى...دا...

- بېكە، اېنجالېقلى مېسىڭ؟

- اوران اېنجالېقلى دېرن..

- اېندى ھازر - جە بولپ اوتىر باقايلى.

اېلكى اۋچان بادلارېنا، بېكە، فورقېسندان گوزلەرېنى بۇمپ - دى. اونڭ گوزېنە گويا

ئوزى اۈچمان، بويىلەكى زاتلار اۈچيان يالى بولپ گورنيار-دى، شەھەرلەر، دەريالار، توقايلار،
داغلار بىر-بىرلەرېنى قاۋالاپ اباغايان يالى، بوليار-دى، سوڭا باقا اوڭا شوپىلە گورنماگە
باشلادى ئوزى كىچەلپ بىر اېكە، يالى بولپ قالاندا اغرامى-دا بىر گۈلڭ اغرامى يالى بولپ
پەكلىپ-دى. موجهك بولسا شۇنچا تىز اۈچيار-دى، كاتە اونڭ قاناتلارېنڭ آراسىندان گەچيان
ھاۋالار ۋازرداي سەسلەنيار-دى. شو ۋاغلار موجهك: باق، اول-ھا، آشاقدا نامەلەر گورنيار؟
- دىدى. بىكە گوزېنى ايلاپ اشاق باقدى-دا:

- "با، بۇ گۈللەرڭ كانلىگېنى - اۋا سارى، قېزىل، آق گۈللەر... دىدى. توپراق بولسا،
اۈستېنە گۈللەردەن ناڭش ادېلەن ھالى يالى بولپ گورنيار-دى.
بىكە: - يەرە دۇشەيلى، دىپ، موجهگە آرز اتدى شونڭ بېلەن يەرە دۇشەيلەر، بىكە
اۋالپ، موجهك كېچەلپ، اېكېنى-دە يەنە اوڭكى يالى بولدىلار. بىكە گۈللەر آراسىندا
يادايانچا اېلغادى، اوزېنە اۋللاقان بىر گۈل دەسسەسى باغلادى. اول ھەم بولسا شۇنچا اۋادان
گورنيار-دى. اگەر-دە. اول گۈللەرى ساۋق تايىلارال تىپ بولسا-دى، اوران سويىر-دېلەر.

موجەك قاناتلارنى دۈزەلدى: - يەنە دە اۇچايلى، دېدى.
شويىلەك بىلەن موجەك بارما اۇلادى، بىكە ھەم شونچا كېچەلدى.

IV

يەنە دە اۇچىپلا. اورتاق بولسا اوران آزادان بولپ گورنيار-دى. بۇزك قاشى
يالى، ماۋى اپرەككىلى گوك بىلەن يام-ياشل دەكز ھەم دىكەلپ اوتېران يىار قېرالارنىڭ
اراسىندان اۇچىپلا. بىكە دەكز دەن گەچپ بېلەرمى-كلك، دىپ، سورادى. موجەك: ھاۋا،
يونە بەرك ھەم پۇختاراق بولپ اوتىرغىن، دېدى.

گوك يۇزى بىلە دەكز دەن باشغا زات گورنمەيار-دى. دەكز اۋستىدە اق قاناتلى، اۋلى
قۇشلار يالى بولپ گامپلەر ھەم گېدىيار-دى، كېچى گامپلەر ھەم سېگەك يالى بولپ گورنيار-دى.
با، بۇ بەرك اۋادانلىغىنى! اپنە گو يارسىڭ-مى؟ *اوك تايىدان پەسىسەك، سارى اپرەككىلى،
قۇماق قېرلار گورنماگە باشلادى. بر انتەك چاي (دەريا) سۇلارى ھەم شۇ يەرلەر اۋستى
بىلەن اق بگەلپ، دەكزە قۇيىپلا، بۇ قېرلار اۋستىدە چۇم-اق قاردان سالپان يالى

بولپ گورنيان شەھەرلەر ھەم بار-دى اول شەھەرلەرنىڭ اورتالارنىداغى بەيگراڭ مەيدانلاردا
اوزپنە ايراتىن گوزە گورېنىپ دۇران، قادىم زامان پاتېشالارى اۇچن سالبېتان قابىرە نىلقلار
ھەم بار-دى.

موجەك، شەھەرنىڭ قېراسىدا دۇشنى. بۇ يەر- قادىم زامانلاردا ياپراقلارېنا قاغز كېمىن، خات
يازلىان ياشل پاپېرۇس اغاجېنىڭ ھەم-دە ابىڭ اۋادان (لەيلاق)لارنىڭ اوسيان بەرى-دى.
يېكە بۇلار بېلەن بېر از سوزلەشماگە باشلادى ھەم دېدى: يا، سېزنىڭ اولكاڭىز اوران
اۋادان اكەن - اۋ، بۇ يەردە قېش بولمايار-مى؟

- قېش، دېيەننىڭ نامە اول؟ دېپ، لەيلاق مەيران قالدى.

- قار ياغار، ھاۋا ساۋېر، اپنە شوڭا «قېش» دېيەرلەر.

- (قار) دېيەننىڭ اوزى نامە - اجېرى؟ دېپ، لەيلاقلار گۇليار-دېلەر، دەمەر قازق تايىندان
گەلەن بۇجاغاز قېز بېزى اوينايار-مېقا، دېپ، گۇمان اديار-دېلەر. دەمەر قازق تايىندان سۇرى-
سۇرى اۇچپ گەلىان باشغا قۇشلار ھەم بۇ قېش دوغرىپسىندا گۇررنىڭ اديار-دېلەر يۇنە،

اولار قېشى ئوز گوزلەرى بىلەن گورمان-پەلەر، يەكە باشغالار اغزىدىن اشىدەنلەرىنى
سوزلەبار-دېلەر. بىكە ھەم بۇلاردا قېش بولمانلىغىنا، قالڭ جوراپ، ھەم ئۈچمەگە ماتاچلىك
يوقلىغىنا دۇيىندەن اپناتماياردى. يەنە دە ھاس اپلەرارك ئۈچپ گېتىدېلەر ۋەلى، بىكە اپىندى
يۈزك قاشى يالى ماۋى اپرەگىكلى دە كېرە، داغلار، سۇنبللەرە، ئوسيان قېزغىن چوللەرە-ھىچ
بىرىنە-دە گەگر گەنمە-يار-دى. اپسىپىنڭ دەرەندىن يانيارن، قاۋرليان، دىپ، زەيرەنيار-دى.
-اكەجى، ھەر كېمە ئوز اۋرەنشەن پەرى مېسردر، شونى سۈيەر، دىپ، موجدەك
قايتارغى بەردى.

ئومر بويى قارلارى بېر-دە ارىمەيان داغ-دەپەلەرى اۋستىندەن ئۈچپ اوندېلەر. بۇ
بەرلەر اونچا اپسىسى دال-دى. او داغلارڭ سېرتىدا اپچىندەن اوتپ بولمايان بېر گۈر
توقايلىق باشلانيار-دى. اول توقايلارڭ اپچى گۈر اغاچلىق بولماغىنا گورە، چۇم-قارا كقېلىق-دى.
اوشا ھىچ بېر گۈن دۇشمەيار-دى. اول توقاي شاحالارېنڭ اۋستىندە مايمۇنلار بوكېشىپ، ماۋى،
سارى، قېزىل-ھەر خىل اپرەگىكلى قۇشلار اۋچيار-دى. اوران گەگر گەنەرلك بىر زات بولسا

اول ھەم اغاچ بويلازنىدا اوسەن گۈللەردى. بۇلار اوسپ دۇران اوران اۋادان اېر شىكلەردەدى.
بۇلارنىڭ كاپىرلەرى ھەم كەبەلەگە مە كزىياردى
اۋزىن سوزنىڭ قىسغاسى، بۇ خىل ال - ياشل اېرە شىكلەر اېچىندە توقاي اۋادان الەم قوشار
يالى بولپ گورنىياردى. مونىڭ اېچىنداكى گۈللەر، اوتلار، اغاچلار اوران گور بولپ، بىر -
بىرپنە اوتلەشپ گېتمەگېنە گورە، اولارنىڭ اراسىندان اوتپ بولماياردى.
يەنەدە اېلەرىك يۈزلەنىپ، بر انتەك اوچدېلار ۋەلى، اوكلەرنىدە ماحمال يالى دوشەلپ،
گوگەرەن يام - ياشل اوتلى قېرلارنىڭ اېچىندەن، اق گۈمش يالى، يالداپراق سۇۋلى چاپلار
(دەربالار) اقياردى. موجهك، سۇۋ اېچىندە گوگەرەن اولاقان بېر گۈلنىڭ اوستىدە قوندى.
بىكە اومرنىدە يەكە گەزەك ھەم بويە گۈلى گورماندى موجهك:
- موگا (افرىقا نلى فەرى) دېيەرلەر، دېپ، ھابار بەردى.

V

بىكە اېندى بۇ خىل اۋزىن يولاغچېلىقدان دوپپ، ياداىدى، شوگا گورە، اويە قايتماق
ھەۋەستىدەدى. سەبەبى ھەر خىل بولسا، ھەر كېمىڭ اوز دوغان يەرى اوزپنە اوران ياغشى گورنىيار.

داغى-دا يوقارراق اۇچدىلار، يوقارى اۇچدىقچا بولار اوۇشىماگە باشلايدىلار. بېر انتەجك
اۇچانلارنىڭ سول، قارلى مەيدانلار ھەم گورنىماگە باشلادى. اول مەيدانلاردا آرچا-
توقايلىغىدىن باشقا، گوگەرپ گورنىيان يەكە چوپ ھەم قالمان-دى. بېكانك گوزى بۇلارا
دۇشەر - دۇشمەز :

- با، ارچانى ھەم گورمەك بار اكەن، دېپ بەگەنجىدىن اېچىنە سېغمان، قىغىرا-قىغىرا
شاقىداپ گۈلدى.

- خوش گەلدىك بېكەجك، دېپ، آرچا شاحالارى-دا اونى قارشىلادى بېكە، آرچانى اوران
سويىدىگىندەن. دۇشماگە ھاۋلېغىپ، موجهك سېرتىدىن بوكدى. يوقاردا بېر-بېكى يولا اشرا
اتاندىن سوگرا، يۇمشاق قارڭ اۋستېنە گەلپ دۇشدى. بېكە، يوقاردان بوكدەن بويىنا
قورقېسىدىن گورېنى يومپ-دى، شونك اۋچن يەرە دۇشەن چاغىدا ھەم اوزېنك اولى -
دۇيرېلىگىنى سايغارمايار-دى.

- سەن بۇ يەرە نەنەك دۇشدىك؟ - دېپ، بېرېنك اورېنە سىراغ بېريانلىغىنى چالاچا

دۇنيادى. بېر اردان گوزن اچپ، قاراسا، يانندا آپ - اق ساقاللى بېر قارى دۇر. اوڭا
سىكەرچك قارادى، گورسە شول اوزبەنە سۇيىچى ايشلەر، اۋادان اوينچاقلار گەتريان سويگېلى
قارېسى اگەن. شوڭا گورەدە اول قاررى بېكانى بەردەن قوجاغېنا الپ، اۋچمە گېنە دولاپ:
- سۇنام، سەن بۇ يەرە نيرەدەن گەلپ دۇشدىڭ؟ - دېدى.

- اى، قادرلى دادەم! مەن موجهك بېلەن يولاغچېلېغا چېقپ-دم، ھەر تۇيسلى اجايپ، تاڭ
زاتلار گوردەم، دېپ، باشندان كەچەنېنى قاررا سوزلەماگە باشلادى:

- قاررىنى قۇجاقلاپ، دادەم، سەنى اوران گورەسەم گەلدى، سەن ھەر تۇيسلى اۋادان
اوينچاقلار گەتريمەيار-مېدىڭ؟ - ھاۋا، سونام، ھاۋا، ھازر اېندى اوندان ھەم اۋادانلارن گەتيرن،
دېپ، بېر ئاياغېنى-دا گور كەزدى.

- مۇنڭ اوينچاقما مەگزەيان بەرى يوق، بۇ-يا بر ئايلاق!

- سوڭرا باغشېلاپ گورەرسىڭ، دېپ، قاررى بېكانى قار اېچپنە بۇتېلەيى گومېلپ قالان
بېر اوبا آلپ كتدى اول اوباداقى تاملارڭ يەكە كەپپەسى ھەم اونڭ اۋستندەن چېقپ

دوران نۇربالارى گورنياردى. اوبا بارپ بېر آز اوتېران سوك، ياڭى چېقپ گەليان كومەلەك
يالى بولپ، اوبا اوغلانچىقلارى قاررىنك نەۋەرە گېنە اۇيشما گە باشلادېلار. آشر آتېشپ، قىغرىشپ،
گۈلشما گە باشلادېلار: اوينچاق اېسلەيارس، اوينچاق، دېشپ، اوبا اۇجندا قى بېر اويك يانېنا
گەلدېلەر. قاررى او تايدان هەنيز دەۋلمەدك بېر دەسسە سۇلى الدى دا، اندا كى تاياغك
اۇجېنا دۇرتپ، تامك اۇستېنە قالدردى. دەررەۋ دورت-تەۋەرە كدەن كېچېچك قۇشلار اۇچپ
گەلدېلەر. اول اۇچپ گەلەن قۇشلار، قېشدا اېسى تايا گېنمەيان سەرچە هەم اكن قۇشلارى
كېمىنلەردى. اولار دەسسەدا كى سۇلى دانەلەرنى چوقىماغا باشلادېلار. بىكە بۇ گۈرنېشە
اوران شانلاندى اول شونك يالى اوينچاغى اومرندە يەكە يولا دا گورمان-دى. نەزك ياغشى
قاررى اكەن! اول بۇ اوينچاغى بېلە هەم اوغلانلارى هەم دە قۇشلارى ايملاپ بەگەندىردى.
يولداشلارندان اۇنانمازغراق سەرچانك بېرى بىكانى تانىپ: مەن بۇجاغاز فىزى تانپيارن،
بو مەنى چورەك اۇنقلارى بېلەن اوران كوپ سىلايار-دى، دېپ قىغردى. شوندىن سوك
بويلەكى سەرچەلەر-دە بىكانى تانىدېلار هەم سوينشپ، جۇيگلدەشما گە باشلادېلار. شو ۋاقت

بېردەن بېر سەرچە گەلپ، دوقېراق دانەلەرى يەكە ءوزى ايجەك بولپ، بويەكەلەرى
چوقىماغا باشلادى. بۇ بولسا. بالق بېلەن داۋا ادەن سەرچانك ادل ءوزى-دى. بىكە مونى
تانيدى، ھەم:

- ھوش گەلدىك سەرچە قارنداش! - ديدى. سەرچە بېر آياغى اۋستىنە سايكلاپ: ا... بىكە،
سەن بۇ يەردەمى سىك؟ ھوش گەلدىك! - ديدى. سوگرا قاررا قارشى قاراپ، بېر گوزبىنى ھەم
قېپپ: - دادە جان حابارك بار-مى؟ بىكە "سولتان بىكە" بولجاق بوليبار. مەن مۇنى اونك ءوز
اغزندان اشتىم، ديدى. قاررى، قىزم، سەن "سولتان بىكە" بولجاق بوليارسىك-مى؟ - ديدى.
- ھاۋا دادە جان، بولپ بېلسەم، بولجاق بوليبارن.

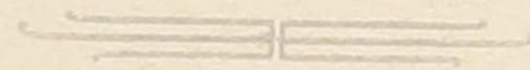
- سونام مۇندان ھەم آگسات زات يوق-در، بۇتىن سولتان بىكەلەر، آيال-در. ھەر بېر
آيال ھەم ءوز اويپنىك سولتان بىكەسى-در، اويە بار-دا ياش قىزلارك بۇتىنسىنە مۇنى آيت،
ديدى موجهك، يارامازجا سەرچانك بېرى ءوزىنى يۇۋتمانقا، اولارك بۇ يەردەن گىمەسپنە
سويندى-دە. دەررەۋ بىكەنى ءوز يانېنا آلپ اويە قارشى اۋچپ گەتدى. او تايىدا، بۇتىن

گۈللەر، باتر تاۋشان بىلەن آبی، گەچمە خوراز بىلەن آرسز سەرچە، آلاجا قارغا بىلەن آلابالق
كېچىچىك سېكەك بىلەن موجەجك - بارچاسى يېغىلىپ، بىكەنى گۈزلەيار-دېلەر. بىكە گەلەندە
بارېسى بېردەن:

- ياشاسن، سولتان بىكامزا دېپ، قىغردېلار.

بىكە - دادە جا، مەن بۇتېنسىپنى سۈبىيارن، بەلكا قارا خاممام موجە گېنى دە سۈبىيارن،
دېپ، اۇقېسندان اوياندى

سوگى

336

arhi 4

بامانى 30 كوپك

Иллюстрированные детские сказки

НА ТУРКМЕНСКОМ ЯЗЫКЕ

„СОН БИЙКИ“

ВЫПУСК VI-й

Туркменское Государственное Издательство

г. Ашхабад

1927 г.

Fan
1095

بيكانك دۇيشى

تۇركمەنىستان دەۋلەت نەشرىياتى
 اشغابات 1927 نى بىل

